

GRAFIKKENS VERDEN

KUNST **ETAGERNE**
HOBRO

St. Torv . 9500 Hobro

16. september - 30. december 2017

GRAFIKKENS VERDEN

KUNST **ETAGERNE**
HOBRO

St. Torv . 9500 Hobro

16. september – 30. december 2017

Kort om grafik

Af Anne Lie Stokbro, kunsthistoriker

Kunstfaglig medarbejder, Kunstetagerne

Betegnelsen grafik dækker over de mange forskellige trykteknikker, som bruges til at mangfoldiggøre skrift og tegning på papir. I en kunstnerisk sammenhæng drejer det sig om teknikker som træsnit, litografi, koldnålsradering og radering.

Grafikkens historie hænger uløseligt sammen med papirets, og da papirfremstilling blev almindeligt udbredt i 1300-tallet, dukkede efterhånden en række grafiske teknikker op, som gjorde det muligt at lade den skrevne tekst ledsage af illustrationer.

Det er fælles for alle de grafiske teknikker, at kunstneren med særligt værktøj og materiale tegner sit motiv på en trykplade, som der derefter kan trykkes fra. Det trykte motiv vil altid være spejlvendt i forhold til det motiv, der er tegnet på trykpladen, så kunstneren skal så at sige se sit motiv spejlvendt under tegneprocessen.

Træsnit, linoleumstryk og litografi er såkaldte højtryks-teknikker, hvor kunstneren, for de to første teknikkers vedkommende, skærer sit motiv ned i en trykplade. Her efter smøres tryksværte på pladen, som rulles gennem en trykpresse. Det aftryk, der overføres til papiret, er de uberørte områder på trykpladens overflade, og træsnit og linoleumstryk vil derfor ofte fremstå i "negativ" i forhold til fx en blyantstegning.

Litografier trykkes fra præparerede stenplader, som kunstneren tegner eller maler oven på med litografisk

kridt. Trykfarven vil hæfte til de bemalede områder på stenen, og det er denne farve, der i trykprocessen overføres til papiret. Trykning af et litografi består ofte af flere trykgange med hver sin farve.

Koldnålsradering og radering hører til en bred vifte af såkaldte dybtrykteknikker, hvor kunstneren ridser sit motiv ned i en metalplade med en radernål af stål. Ved koldnålsradering arbejdes tryksværte efterfølgende ned i ridserne, de såkaldte grater, overskydende farve tørres af pladen, og den rulles gennem en trykpresse. På papiret vil der nu være et aftryk fra den sværte, som har lejet sig i graterne.

Ved radering ridses motivet ned i en metalplade, der er dækket af en såkaldt ridsegrund af fx voks eller harpiks. Pladen dyppes derefter i et syrebad, som angriber metalpladen på de områder, hvor ridsegrunden er blevet blotlagt, og afhængigt af syrebadets styrke og hvor længe, pladen ligger deri, vil graterne kunne suge mere eller mindre sværte, som resulterer i brede eller spinkle, sorte eller grå trykaftegninger. I alle disse teknikker kan kunstneren arbejde videre på pladen efter første trykgang og derved skabe en række såkaldte tilstandstryk, som er små variationer over det oprindelige motiv. En anden mulighed er at kombinere forskellige grafiske teknikker eller tegne og male på bladet efter tryk og derved skabe såkaldte blandformer.

Grafik er oplagskunst, hvor der afhængigt af teknik og materialer kan trykkes mange eller ganske få identiske tryk fra en trykplade. I dag hører det til god skik, at et grafisk oplag nummereres. 1/100 betyder, at trykket er nummer 1 af et oplag på 100, men da alle 100 tryk er identiske, er nr. 1/100 ikke mere originalt end fx nr. 56/100, selvom man måske kunne få den tanke.

Pernille Bejer

"At beskrive min arbejdsmetode eller kunstneriske praksis i forhold til grafik sådan teoretisk - vil afsløre, at jeg tumler glad og nørdet ud ad eksperimenterende processer inden for traditionel grafisk vej."

Sådan præsenterer grafikereren Pernille Bejer sit arbejde med grafik, som omfatter ætsning, koldnålsradering og en lang række blandeteknikker, og hun fortsætter: "Det er ren snak mellem kobberplade, radérnål, sværte og mine hjernevindinger... Omkring motiverne vil jeg helst ikke love noget. Det sker, at naturalistiske motiver får min interesse, men mest og gerne er mine værker abstrakte og uden titler, organiske former i enkle opsætninger."

Pernille Bejer, f. 1955 har drevet eget grafisk værksted i Bredebro siden 2003. Hun har en baggrund som arkitekt, uddannet fra Arkitektskolen i Aarhus i 1985, men det er som grafiker, at hun har slået sit navn fast siden debuten på Kunstnernes Sommerudstilling i 1989.

Det eksperimenterende er et omdrejningspunkt i Pernille Bejers grafik. Både i forhold til at undersøge det teknisk mulige inden for de klassiske, grafiske teknikker og i forhold til at blande teknikker og materialer, som ikke traditionelt hører hjemme i grafikken. Som hun siger: "Der har været boremaskine og enkelte uldtråde iblandet ind i mellem."

En stor del af Pernille Bejers grafik synes ved første øjekast at være sort-hvid - grafik kaldes også Den Sorte Kunst - men går man tæt på værkerne, vil man ofte opdage sarte islæt af farve, af og til som spor efter organisk materiale eller tegnet med en stoflighed udenfor det, grafikken ellers kan. Andre gange knalder rene

spektralfarver igennem på fladen og skaber rum, dynamik, bevægelse - til tider ligefrem larm på den gode måde.

Det genkendelige motiv træder sjældent frem. I stedet får man som beskuer den tanke, at Pernille Bejer sanser sin omverden fuldt ud og lader det sete sive ned gennem sit kunstneriske temperament. Det, der finder vej til trykpladen, er ekspressive udtryk for det, der har lejrret sig i kunstneren. Og dog, for i en række værker får det heftige, ekspressive formsprog selskab af regelrette strukturer, af forløb, af geometriske grids med mindelser om arkitektur eller ingeniørkunst. Kontrasten mellem det spontane og det ordnede, mellem det organiske og det geometriske, mellem frit flow og stringent rytme giver værkerne liv, intensitet og stoflighed.

*Pernille Bejer. Uden titel, 2017
Ætsning, koldnål, 250 x 250 mm*

Pernille Bejer. Monotypi, 2017. Blandteknik, 280 x 270 mm

Ken Denning

Grafikeren og maleren Ken Denning, f. 1957 har afsæt i raderingen, som han dyrkede intenst efter sine studier i tegning og grafik på Fyns Kunsthøjskole i Odense 1986. Det er imidlertid mange år siden, han lod sig nøje med den ene teknik, og Dennings værk er i dag præget af næsten alle tænkelige kombinationer af grafiske og maleriske teknikker - og det, der ligner: Koldnålsradering-olie-foto, blyant-olie-akryl-fotokopi, serigrafio-olie-lak, olie-foto, olie-akryl-foto, og listen fortsætter.

Det vil derfor være for snævert at kalde Ken Dennings kunst for grafik; den er så meget mere end det. Rigtigere vil det være at fremhæve hans brug af grafiske teknikker i hybridværker, der kan beskrives som malerier udsat for grafik. For Ken Denning handler grafik ikke om at trykke og mangfoldiggøre et motiv; for ham byder det grafiske håndværk på en lang række teknikker, som indarbejdes i maleriet og derved forener det malede og det tegnede, fladerne og strengen.

I sine oliemalerier på zink- og træplade bearbejder Ken Denning den malede overflade, som var den det første stadie i en grafisk proces. Han ridser, skraber, prikker og kratter i det våde malelag, og han synes at fortsætte bearbejdningen, når malingen er tør.

Derved lægger Ken Denning vægt på alt det, de grafiske teknikker kan bibringe maleriet: Gratens evne til at formidle linje, plan og rum, skraveringens evne til at vise lys, skygge, mørke og alle mellemtonerne, punktets præcise eller udflydende form, gestikkens spor på fladen.

Denning har om sin kunstneriske praksis sagt: "Jeg over mig til stadighed i ikke at male og tegne absolut.

Forsøger at gøre måske til et gangbart svar. Forsøger at lade tvivlen komme billedet til gode. En tvivl, der i bedste fald ender med et klart og utvetydigt måske." Denne bevidste distance til det absolutte, til det 'færdige' værk, understreger Ken Denning ved at sige: "Mine billeder er færdige, når de ikke er det."

Både-og bliver til værkets styrke, når det på én gang er maleri og grafik, når det på én gang bærer spor af pensel og radernål; når det på én gang har sit motiviske afsæt i det dyrkede landskabs linjer og sin stoflighed fra grafikkens linjer; når det henter sin kolorit i vintermånedernes grålige ikke-farver og dermed lægger sig op ad grafikkens traditionelle sort-hvide.

*Ken Denning. Uden titel, 2016
Olie på plade, 122 x 122 cm*

Ken Denning. Uden titel, 2016. Olie på zink, 100 x 100 cm

Hobro Grafiske Samling

Med sirlig håndskrift er omhyggeligt registreret de første erhvervelser til Hobro Grafiske Samling. En tung og indbundet foliant på 250 dobbelttopslag var indkøbt til formålet. De to sider til registreringen er opdelt i 9 kolonner visende nummer, materiale og teknik, størrelse, beskrivelse, kunstner, tid og sted, erhvervet hvorfra, pris, andre oplysninger og opbevaringssted.

Nummer 1 er en signeret radering (298 x 225 mm) af Poul Christensen lavet i 1949 og visende "Interiør med mandsperson siddende til venstre ved et bord og bl.a. kander foran et vindue". Raderingen er erhvervet som gave ved museumsinspektør H. Ditzels mellemkomst. Datoen er 5/4 1966.

I hvert dobbelttopslag er plads til 11 værker. De første 24 sider af foliantens 250 er udfyldt med i alt 260 værker. Med dobbeltsiden 24 slutter det hele omfattende 260 værker erhvervet i perioden 5. april - 6. maj 1966.

En væsentlig del er gaver fra kunstnere og samlere, men på de sidste sider kan vi se, at Hobro Grafiske Samling er kommet til penge. Et træsnit af Sven Havsteen-Mikkelsen har kostet 2 kroner og 66 øre. Lorenz Fröhlichs radering med hunde 3 kroner. Vilhelm Kyhns landskab minsandten 8 kroner, mens 2 litografier af Axel Salto kunne erhverves for henholdsvis 2,66 og 1,66. De lidt skæve tal afslører køb på auktion.

Hvorfor folianten kun rummer den første måneds erhvervelser, vides i dag ikke. Samlingen voksede imidlertid støt og sikkert med væsentlige erhvervelser og køb. Udelukkende danske kunstnere er repræsenteret i samlingen, som spænder over mere end 100 år. De ældste

er Lorenz Fröhlich, Carl Bloch, Louis Moe og Joachim Skovgaard. Af senere større erhvervelser gennem årene må nævnes et stort antal litografiske tryk af Poul Janus Ipsen, som bl.a. kan ses på væggene i Hobro Bibliotek. Samlingen er de sidste mange år primært udvidet gennem en abonnementsordning med Hjørring Grafiske Værksted, men erhvervelser vil fremover i højere grad ske via andre grafiske værksteder - ikke mindst Steinprent, Færøernes Grafiske Værksted, hvor mange fremtrædende kunstnere arbejder.

Det hele begyndte med en idé i Hobro Kunstforening. Daværende formand Poul Riiskjær Christensen fik i 1966 bestyrelsen med på ideen, og man allierede sig med museumsinspektøren på Skovgaard Museet i Viborg, Harald Ditzel for at have sagkyndig bistand. Hobro Grafiske Samling var en realitet og blev stiftet ved et bestyrelsesmøde den 18. april 1966. Herefter gik det stærkt. Den første bestyrelse bestod af overtrafikassistent Poul Riiskjær Christensen, skovrider N.E. Jensen, adjunkt Ib Juhl Søndergaard, alle fra Hobro Kunstforening samt overportør K.B. Frandsen og garver Oscar Jensen fra Hobro Byråd.

Ideen fængede, og Hobro Byråd gav tilsagn om en væsentlig økonomisk støtte, nemlig 3.000 kr. om året. Dog for ét år ad gangen. Hobro Kunstforening og Banken for Hobro og Omegn skød også større beløb ind i projektet, ligesom en række lokale pengeinstitutter bakkede op.

Samlingen voksede i løbet af kort tid til 500 tryk, og den 30. januar 1967 åbnede den første offentlige udstilling på Hobro Gymnasium med 70 arbejder af 36 kunstnere.

I årene herefter arbejdede Poul Riiskjær Christensen utrætteligt med at udbygge samlingen, som hurtigt blev den største grafiske samling i Danmark efter Kobberstiksamlingen. Det var ikke uden grund, at han blev tituleret overgrafikassistent.

Ønsket om at etablere et egentligt museum voksede i takt med samlingen. Der blev lavet forslag med tegninger til indretning af et par udstillingsrum på biblioteket, som dermed ville få adgang til ud over bøger og grammofoonplader også at udlåne grafik.

Imidlertid var der alligevel ikke plads på biblioteket. Byrådet kunne ikke finde penge til at ansætte en museumsinspektør, så samlingen kunne blive statsanerkendt. Efterhånden måtte det erkendes, at drømmen om Danmarks Grafiske Museum måtte opgives. Erhvervelserne fortsatte dog om end i nedsat tempo. Registreringen skete ikke mere i den store foliant, men på praktiske kartotekskort, som stadig anvendes, og samlingen er i dag på ca. 2.000 tryk foruden en mindre plakatsamling. Det hele var en overgang under bibliotekets administration, men blev i 1987 overdraget Hobro Kunstsamling, som fører den grafiske samling videre.

Karakteristisk for de første par år er et stort antal gaver. Den første gave fra Poul Christensen blev fulgt op af mange flere, og han er en af de kunstnere, som har givet flest værker til samlingen. En anden generøs kunstner var Hans Henrik Lørfeldt, som i en årrække skænkede et større antal værker, fordi han var meget interesseret i at få samlingen til at vokse.

Da det fra starten lykkedes at få en brugbar økonomi på plads, blev det også muligt at foretage større køb. Fra boet efter Johannes Larsen lykkedes det i marts 1967 med maleren Keld Heltoft som formidler at købe 36 større og mindre træsnit til en fordelagtig pris.

Poul Christensen. Illustration til H.C. Andersens
"Snedronningen", (1953)
Træsnit på papir, trykmål 178 x 163 mm

Johannes Larsen. Forarbejde til "Skovsneppe", 1928
Træsnit på papir, trykmål 70 x 100 mm

De tre kunstnere har en række fællestræk. De er uddannede malere og grafikere, meget flittige med en stor produktion og udstillingsvirksomhed og er blandt vore fornemste grafikere.

Alle tre illustrerede samtidigt bøger. På udstillingen vises bl.a. eksempler på Poul Christensen og Johannes Larsens illustrationer af Steen Steensen Blichers bøger. Blicher-Selskabet har venligst stillet dette materiale til rådighed.

Poul Christensen (1909 - 1977) malede hele livet igennem, men det er som grafiker, han er mest kendt, og han regnes som en af de betydeligste inden for denne kunstart i Danmark. Han arbejdede med træsnit og dybtryk som akvatinter og kobberstik. Poul Christensen illustrerede foruden bøger af Blicher, Kaj Munk, H.C. Andersen, Tom Kristensen, Per Lange og udenlandske forfattere som Goethe og Shakespeare også ældre danske forfattere og folkeviser.

Johannes Larsen (1867 - 1961) var en naturens kunstner. Allerede som barn havde han en stor viden om fugle, og man kan roligt sige, at han omsatte denne viden til kunst. Ud over en omfattende virksomhed inden for maleriet, nåede Johannes Larsen ikke mindst at illustrere mange bøger og store værker. En klassiker i dansk bogkunst er Steen Steensen Blichers "Trækfuglene", som bliver ved med at komme i nye udgivelser. Kunstsamlingen ejer en række af disse træsnit, som udstilles sammen med både nye og gamle bogudgaver af digtene. Men også store værker som "De Islandske Sagaer", Achton Friis' 6 bøger om "De Danskes Land" og fagbøger som Hans Hvass' "Danmarks Fugle" bærer Johannes Larsens signatur.

Hans Henrik Lerfeldt (1946 - 1989) spændte vidt i anvendelsen af kunstneriske udtryksformer, men grafikken var fra starten et væsentligt udtryksmiddel. Ofte er de grafiske arbejder affødte af akvareller og malerier med samme motivkreds. Fælles for alle er en sikker teknisk og kunstnerisk udformning. Lerfeldt var som nævnt meget interesseret i Hobro Grafiske Samling og skænkede fra starten og gennem årene en lang række værker til samlingen, som senere blev udbygget ved erhvervelsen af "Jette og Karl Jacob Ibsens Lerfeldt Samling" i 2004.

Søren C Olesen

Agge Taylor

1970

H. Lerfeldt

Hans Henrik Lerfeldt. Uden titel, 1970. Radering, trykmål 150 x 170 mm

GRAFIKKENS VERDEN

udgives i forbindelse med udstillingen Grafikkens Verden
i Kunstetagerne Hobro 16. september - 30. december 2017

Udgivet af Mariagerfjord Kunstforening 2017
Postadresse: Skovbrynet 5, 9500 Hobro

Tilrettelæggelse: Mariagerfjord Kunstforenings udstillingsudvalg

Tryk: Reklamehuset Hobro

Grafisk design: Lotte Mikkelsen

Oplag: 300 eksemplarer

ISBN: 978-87-92547-10-1

www.kunstetagerne.dk

www.facebook.com/kunstetagerne/

www.designarkivet.dk

Med tak er modtaget økonomisk støtte fra

